

Когут В.Є.,
студентка,
Київський національний торговельно-економічний університет,
факультет міжнародної торгівлі та права

Науковий керівник: Хорт І.В.,
кандидат юридичних наук,
доцент кафедри правового забезпечення безпеки бізнесу,
факультет міжнародної торгівлі та права,
Київський національний торговельно-економічний університет,
Місто Київ

ПРОТИДІЯ РЕЙДЕРСТВУ: ДОСВІД США, ВЕЛИКОБРИТАНІЇ ТА АВСТРАЛІЇ

Актуальність обраної теми полягає в тому, що проблема «рейдерських захоплень» зачепили економіку майже всіх розвинених країн світу. Не оминула ця проблема і країни, що розвиваються, в тому числі і Україну. У результаті «рейдерських атак» руйнується інвестиційна привабливість як окремих галузей, так і економіки в цілому. А це в сукупності знижує економічне розвиток держави.

Різні аспекти протидії рейдерству та законодавство іноземних держав у сфері незаконного захоплення досліджували М.І. Хавронюк, А.В. Савченко, Ю.Л. Шуляк, І.В. Красницький, С.Я. Лихова, С.С. Титаренко, М.С. Румянцев, М.Ф. Мусаелян, А.Ю. Федоров, О.Ю. Ісаєв, Т.М. Алімбаєков, Б. Адалбергена.

Метою доповіді є визначення способів протидії рейдерству на основі світового досвіду, а також формування ефективної державної політики України для боротьби з негативними наслідками такого захоплення.

Об'єктом дослідження є світовий досвід протидії рейдерству.

Предметом дослідження є механізми та способи протидії рейдерству.

Результати дослідження. У розвинених країнах, порівняно з Україною, «рейдерство» є ефективним інструментом впливу на неефективні підприємства,

проте в Україні дещо інша ситуація – це явище є інструментом перерозподілу власності та особистих інтересів.

Аналіз досвіду зарубіжних країн у протидії посяганням на майно акціонерних товариств варто провести на основі законодавства США, Великої Британії та Австралії.

Варто визнати значний досвід боротьби з рейдерством у міжнародній спільноті, зокрема, ці країни забезпечують права юридичних осіб на господарську діяльність у межах норм цивільного та господарського законодавства. Це передусім пов'язано з високою економічною та правовою культурою цих держав, низьким рівнем корупції, прозорою економічною політикою держави та відсутністю тіньової економіки.

Однак у країнах пострадянського простору, зокрема, в Україні, з огляду на нестабільні економічні процеси, які відбувались у 90-ті роки минулого століття під час переходу до ринкової економіки, та невідповідність законодавства умовам розвитку держави, яке не могло гарантувати та забезпечити права юридичних осіб на підприємницьку діяльність, рейдерство досягло суспільно небезпечних масштабів та вкоренилося в економічне середовище. Поширення цього негативного явища призвело до того, що постала необхідність криміналізації рейдерських діянь у кримінальних законах.

В цих країнах рейдерські атаки мають свої особливості, тому ідентичних, чи якоюсь мірою універсальних методів подолання рейдерства не існує. А тому, в кожній країні механізми протидії рейдерству мають свої особливості, постійно розробляються та оновлюються різноманітні заходи щодо захисту від такого негативного явища.

Спочатку розглянемо досвід, що є найбільш напрацьованим у протидії «рейдерству» та формуванню ефективної державної політики в Сполучених Штатах Америки. Ця країна переживала пік зростання кількості ворожих поглинань у 80-90-х роках ХХ століття, однак, такі поглинання становили не більше 20 % загальної кількості угод на ринку. Також, саме в цей період почали формуватися компанії, основною діяльністю яких було здійснення «рейдерських ворожих атак». Проте нині «рейдерські атаки» в США здійснюються переважно з метою розвитку бізнесу та за

згодою сторін, що є досить дієвим механізмом зміцнення бізнесу та економіки країни в цілому [8, с.80-82].

Нормативно-правовим актом в США, який регулює ринок корпоративного контролю є Закон Вільямса, відповідно до якого претенденти на здійснення управління бізнесом повинні повідомляти про свої наміри Комісії з цінних паперів США, а також здійснювати будь-які дії щодо участі у бізнесі у визначені терміни [2].

Усі захисні дії в США поділяються на:

- превентивні (ті, що застосовуються до моменту появи пропозиції про поглинання): справедлива ціна; кваліфікована більшість для схвалення; рада директорів з щорічним частковим оновленням; умови про спеціальні класи акцій; кумулятивне голосування при настанні певних умов; «отруйні пігулки»;
- тактичні (ті, що застосовуються після появи пропозиції про поглинання): звинувачення в порушенні законодавства та початок судового процесу; реструктуризація активів; реструктуризація пасивів; стоп-згода; цільовий викуп; компенсаційні парашути; захист «Пек Мен»; захист «білий лицар» [5, с.43].

Такий механізм здійснення поглинань неможливий у застосуванні в Україні, тому що існує прогресивність ворожих поглинань, які мають особисті інтереси та цілі. А якщо застосувати досвід США у регулюванні корпоративних відносин, це зміцнило конкурентоспроможність підприємств у державі [9].

У Великій Британії злиття та поглинання регулюють за допомогою Companies Act (Акт про компанії), що визначає рішення, які приймаються спеціальною резолюцією (не менше 75 %). До них відносять: зміну статуту компанії; зміну найменування компанії; перереєстрацію публічної компанії в приватну і навпаки; перетворення компанії з необмеженою відповідальністю в компанію з обмеженою відповідальністю; відмову від застосування переважного права акціонерів на придбання акцій; зменшення капіталу компанії; поза ринкове придбання компанією власних акцій; виплати з капіталу для погашення або придбання власних акцій [7].

Позитивний досвід Австралії у протидії посяганням на майно є значним, ефективним та заслуговує уваги. В Австралії діє Експертна група Австралії з питань поглинання (The Takeovers Panel). До її функцій входить:

- здійснення контролю та нагляду у сфері злиття та поглинань підприємств, а також врегулювання суперечності між учасниками, які виникають у процесі проведення цих операцій [6];
- аналіз положення угоди про реструктуризацію та видача дозволу на реорганізацію підприємства, видача розпорядження з метою захисту прав осіб при злитті чи поглинанні з метою забезпечення дотримання їхніх прав;
- видача нормативних документів та їх публікація на офіційному веб-сайті (завдяки цьому здійснюється контроль процесу злиття і поглинань [3, с.265-266]).

Законодавство України теж містить прогалини, зокрема є необхідність криміналізації рейдерських дій в одній статті КК України. Така стаття, за умови її ефективної побудови, сприятиме протидії рейдерським протиправним посяганням та зростанню економіки держави.

Висновки. В доповіді проаналізовано зарубіжний досвід протидії рейдерству та визначено, що в більшості європейських країн застосовують заходи захисту підприємницької діяльності від «рейдерських атак» на державному рівні, тобто, встановлюються чітко регламентовані норми законодавства, які допомагають запобігти даному негативному явищу та ефективно із ним боротись, коли атаку розпочато. Також визначено, що переважно в пострадянських державах найбільше спостерігається явище злочинного або ворожого захоплення підприємств. Тому такі держави мають окремі статті щодо протидії рейдерству в кримінальному законодавстві, які ефективно впливають на зменшення негативних захоплень та наслідків ворожого злиття чи поглинання підприємств.

Отже, Україні потрібно взяти до уваги методи боротьби проти рейдерства більш досвідчених зарубіжних партнерів та удосконалити законодавство, спрямоване на протидію незаконним захопленням підприємств. При формуванні державної системи протидії рейдерству, потрібно вдосконалити нормативно-правову базу в частині укладення публічної угоди при злитті та поглинанні підприємств та встановити кримінальну відповідальність за вчинення злиття та

поглинання незаконними способами. Якщо створити спеціальні умови, то «рейдерам» просто буде не вигідно всупереч закону захоплювати майно підприємств.

Список використаних джерел

1. Андрушків Б. М., Малюта Л. Я. Економічна та майнова безпека бізнесу: навчальний посібник / Б. М. Андрушків, Л. Я. Малюта. – Тернопіль: ФОП Паляниця В. А. – 2016. – 180 с.
2. Бабич Т. Рейдерство в Україні – загроза національній безпеці. – URL: <http://www.viche.info/journal/2105/>
3. Берлач Ю.А. Адміністративно-правове забезпечення протидії недружнім злиттям і поглинанням (рейдерству) в Австралії: характеристика й можливості запровадження позитивного досвіду в Україні. Південно український правничий часопис. 2010. № 2. С. 264.
4. Берлач Ю. А. Діяльність органів державної влади у сфері протидії рейдерству в Україні. – URL: <http://pravoznavec.com.ua/period/article/12096/%DE>
5. Беліков О. Рейдерство в Україні – реалії сьогодення. – URL: <http://www.justinian.com.ua/article.php?id=2638>
6. Закон Комісії з цінних паперів та інвестицій Австралії 2001 року: станом на 01.07.2014. Парламент Австралії Акт № 51, 2001 URL : <http://www.comlaw.gov.au/Details/C2014C00470>.
7. Закон про компанії (Акт про компанію) / Парламент Сполученого Королівства Великобританії та Північної Ірландії від 08.11.2006. URL: <http://www.legislation.gov.uk/ukpga/2006/46/contents>
8. Кунтий Н.Я. Використання зарубіжного досвіду запобігання легальним схемам рейдерських атак. Економіка та держава. – № 2.– 2012. – С. 80.
9. Туркот О.А. Удосконалення Закону України «Про акціонерні товариства» як основа протидії порушенню прав акціонерів. Університетські наукові записки. 2013. № 3 (47). С. 87–92.

10. Фатєєва І.В. Рейдерство: розуміння, види, небезпека та способи боротьби. Вісник господарського судочинства. 2008. № 4.
11. Федулова І.М. Кримінальна відповідальність за протиправне заволодіння майном підприємства, установи, організації. Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук. 12.00.08 – кримінальне право та кримінологія; кримінально-виконавче право. Львів, 2019. 213 с.
12. Черних Д. Протидія «рейдерству»: теоретико-правовий аспект. Вісник прокуратури. 2007. № 5. С. 64–69.